

congres lokale televisie

Van 1 tot 4 oktober 1975 had te Oostende het «Congres Lokale Televisie» plaats, ingericht door de Vereniging voor Lokale Televisie-Omroep (Oostende). De redactie vroeg de Indrukken van enkele leden van het Departement Communicatiewetenschappen, die het Congres bijwoonden : Prof. G. Fauconnier, die op uitnodiging van de inrichtende organisatie het congres voorzat, J. Van Heddegem en G. Ponsaerts.

Nabeschouwingen

g. fauconnier

Vóór en na het congres «Lokale Televisie» (Oostende 1-4 okt.) hebben wij ons afgevraagd welke de specifieke bedoelingen en motieven waren van de organisatoren (Vereniging voor Lokale Televisie Omroep, V.Z.W. Oostende). Zelfs voor iemand die, hoewel niet betrokken bij de organisatie van het congres, uit hoofde van zijn functie de voorbereiding ervan van relatief dichtbij kon volgen, blijft het antwoord op een dergelijke vraag moeilijk en onzeker : naast de wens om wat klaarder te zien in de mogelijkheden van dit nieuwe medium hebben ongetwijfeld een aantal lokale motieven een rol gespeeld. Dit is overigens ook normaal. De lokale concessiehouder van de kabel (Teveo) wenste wellicht op deze wijze zich kandidaat te stellen voor een lokaal experiment en zijn belangen convergerden zeer duidelijk met die van het stadsbestuur van Oostende en het stedelijk Kursaal (Oostende promoveren als congresstad).

Op de achtergrond — bijna als een onzichtbaar decorum — de concurrentiële verhouding tussen de gemengde en zuivere intercommunales, wellicht ook een waakzaam oog van de overheid (o.m. R.T.T., de B.R.T.) en van de politieke partijen, een geïnteresseerd oog van fabrikanten van hardware en software en van de electriciteitsleveranciers, dit alles nog gefilterd door de zeef van de lokale politieke en andere-belangen.

Een van de spijtige gevolgen van een dergelijke situatie is de quasi-onmogelijkheid om grondige discussies te gaan voeren. Wij hebben in Oostende (en overigens ook in Hasselt) in 1974 heel wat dovemansgesprekken gehoord en ook moeten vaststellen dat ettelijke deelnemers in feite de problematiek van de lokale televisie nauwelijks kennen.

**

De organisatoren wilden in elk geval, precies één jaar na het Hasseltse CeCoWe-congres, dat het dossier 'Kabeltelevisie' opende, een stapje verder gaan. Te Hasselt werd een pleidooi gehouden voor studie en onderzoek dat — via een experiment — moest leiden tot een oordeelkundig invoeren van de tweede generatie kabeltelevisie in België. In Oostende wilde men een consultatie van de voornaamste bij het fenomeen betrokken partijen uit eigen land en ook een advies van buitenlandse deskundigen die rechtstreeks betrokken zijn bij experimenten (Manhattan - New York, Freiburg, Swindon). De consultatie zelf leek mij geslaagd. Bovendien werden enkele standpunten (niet alle) iets duidelijker en scherper geformuleerd dan in Hasselt. Vooral de verklaring van kabinetschef J. Flerackers (Nederlandse Cultuur) leek ons t.o.v. de verdere evolutie belangrijk : het dossier lokale televisie kan vol-

gens hem onmogelijk losgekoppeld worden van de globale mediaproblematiek (statuut B.R.T., situatie van de dagbladpers e.d.) ; principieel beschouwd (steeds aldus Flerackers) biedt lokale televisie als «actief» medium enorme mogelijkheden, maar een experiment mag in geen geval plaatshebben zolang de kansen dat het zou mislukken groot zijn. Ook het standpunt van Prof. J. Briers — die in zijn persoonlijke naam sprak maar wiens opinies ongetwijfeld in het licht van het B.R.T.-beleid moeten bekeken worden — liet aan duidelijkheid niets te wensen over : eerst regionale televisie en slechts daarna kan er verder gepraat worden.

In globo beschouwd is bij ondergetekende een indruk overgekomen van : «Kalm aan, jongens, hou nu op met te trappelen van ongeduld, de zaak is echt niet rijp in ons land». Onwillekeurig duiken er bij een dergelijke indruk nieuwe vragen op. Wie precies heeft schrik van lokale televisie en waarom ? Wenst de overheid het dossier in de koelkast te stoppen ? Wat wordt er bekooktoofd in de schoot van de politieke partijen ? Hoe is het verklaarbaar dat de cultuurfondsen geen bestudeerde, ernstige visie hebben op het fenomeen ? Waarom stellen de distributiemaatschappijen zoveel belang in de tweede generatie van de kabeltelevisie ?

Is het vraagstuk van de concurrentie tussen de media en dat van het media-

beleid in het algemeen, in België zo scherp geworden dat men het in politieke kringen totaal uitgesloten acht een experiment met lokale T.V. te overwegen ?

**

Het zou ons helemaal niet verwonderen zo het dossier thans voor een hele tijd in de onderste lade gestoken werd. In feite is dit jammer: lokale televisie kan o.i., indien goed geconcipeerd werkelijk een aantal ernstige, socio-culturele behoeften opvullen. Het feit dat het in België blij-

baar erg moeilijk of zelfs onmogelijk geworden is deze behoeften los te zien van politieke, commerciële of algemeen ideologische belangen, is ofwel kenmerkend voor onze tijdsgeest ofwel voor de Belgische situatie ofwel voor beide. Hoe dan ook, het Oostendse congres is beslist geen «maat voor niets» geweest. Iedereen zal nu wel scherp aanvoelen dat een experiment met lokale televisie in Vlaanderen niet voor morgen is. Intussen zijn wij wel benieuwd welk gevolg de heer Van Aal, Minister van Franse Cultuur, zal geven aan de officiële, bij het ministerie zelf ingediende kan-

didaturen voor lokale televisie van gemeenten en groepen uit het Frans-talig gedeelte van ons land.

**

Tenslotte nog een randbemerking. Heel het Oostendse congresgebeuren heeft nog eens op heldere wijze geïllustreerd hoe belangrijk het Congres Kabeltelevisie van 1974 wel was. Doorheen heel het congres over lokale televisie werd het Hasseltse Ce-CoWe-congres als referentiebasis en als vergelijkingspunt gebruikt. Een bemoedigende vaststelling !

Openingszitting en technologische, economische en juridische aspecten

gis ponsaerts

De problematiek rond het — alsnog in Belgische termen gesteld — futuristisch verschijnsel lokale televisie werd tijdens de openingszitting door de congresvoorzitter als vraag geformuleerd op een vrij pertinente wijze. Samengevat kwam de probleemformulering neer op de vraag naar het eigen gezicht van de lokale televisie; de verschijningsvorm van dit (nieuwe) medium, de beheersmodaliteiten, de toegankelijkheid voor de lokale gemeenschap, de sociale functies, het probleem van de de-monopolisering van de omroep, het samengaan met de al bestaande media, vnl. de regionale pers. Vragen waarop een antwoord diende gegeven (althans een poging daartoe ondernomen kon worden tijdens dit congres); suggesties die naar voren konden worden geschoven; ervaringen die konden worden uitgewisseld.

Voor het uitwisselen van ervaringen was voldoende plaats ingeruimd te oordelen naar de samenstelling van het programma. Experimenten uit Engeland, Zwitserland en de Verenigde Staten zouden worden toegelicht.

Op de vraag echter — geformuleerd door een deelnemer tijdens de koffiepauze — of er dan een werkelijke behoefte bestond aan lokale televisie werd niet ingegaan. De inspraak van de lokale gemeenschap is nergens voldoende tot uiting gekomen. Tenzij wellicht via de resultaten van een survey gedaan om het experiment van

Swindon (Engeland) te begeleiden en te kunnen valoriseren. De voornaamste conclusie op het congres hieruit getrokken was echter dat lokale televisie het teruglopen van abonnementen op televisiedistributie-aansluiting kan afremmen. Dan te bedenken dat België het meest bekabelde land van Europa is...

Ervan uitgaande dat de behoefte aan lokale televisie latent aanwezig is in de lokale gemeenschap bleef de vraag naar de verschijningsvorm en de beheersmodaliteiten. In de voordrachten werd zeer sterk de nadruk gelegd op twee mogelijke structuurvormen, allebei terug te vinden in de experimenten en zelfs de definitieve exploitatie in het buitenland.

Eenzijds kan lokale televisie fungeren als transmissiekanaal voor bestaande informatie die dan overgeschreven wordt op beeldband. Hier werd dan vooral gedacht aan het doorsturen van speelfilms via de kabel. Het verschijnsel van de «pay television» werd vrij uitvoerig toegelicht en de rentabiliteit ervan benadrukt.

Anderzijds kan lokale televisie gestructureerd worden als een soort regionale omroep mét de kostbare technische infrastructuur hieraan verbonden. Dit veronderstelt duur gesofisticeerd materiaal en een uitgebreide, zeer gespecialiseerde bestaffing. In beide gevallen blijft voor ons echter de vraag naar het eigen gezicht van dit

nieuwe medium. Van complementariteit met de al bestaande media is hier uiteraard geen sprake meer. De toegankelijkheid én eigen creativiteit van de lokale bevolking wordt dan wel problematisch. Immers: als overbrenger van vooraf opgenomen, al bestaande informatie, ruimt lokale televisie geen plaats meer in voor voldoende eigen creativiteit. Andersom gesteld: het formuleren van hoge technische eisen brengt evenzeer de inbreng van de lokale gemeenschap in het gedrang. Rijst hier dan het ondertussen bekende probleem van de onmogelijkheid tot reële communicatie tussen aan de ene kant de deskundige die de technische exploitatie beheerst en aan de andere kant de inhoudelijk gemotiveerde potentiële gebruiker die technisch volkomen onmondig gemaakt wordt. Zelfs met het opnemen in het organigram van de communicatiedeskundige lost men het probleem slechts gedeeltelijk op.

Lokale televisie is slechts leefbaar in zoverre rekening gehouden wordt met het lokale uitgangspunt, zelfs met het gedeeltelijk opofferen van technische kwaliteit en regievormen die op dit ogenblik de regels van de kunst uitmaken, geldig voor omroep televisie. Een van de meest essentiële aspecten van lokale televisie is het mondig maken van de lokale gemeenschap met dit voor deze gemeenschap zinvol uitdrukkingsmiddel, ook het in zekere mate manipuleren van de ap-

paratuur. Hier bestaat de mogelijkheid actief te communiceren in gemeenschap op een directe haalbare manier. Sluit men dit uit dan is de kans op manipulatie groot en wordt lokale televisie lokale propaganda, wellicht met lokale publiciteit...

Wij kunnen dan ook de mening van

minister De Backer onderschrijven waar ze voorzichtig stelde dat omzichtigheid geboden is en grondige voorstudie noodzakelijk.

Overhaast starten met lokale televisie zou weleens tot een analoge situatie kunnen leiden zoals met sommige kabelnetten, waar de kwaliteit soms on-

aanvaardbaar is, om welke motieven dan ook.

Wat het juridisch aspect betreft was de situatie vrij eenvoudig. Lokale televisie is niet toegelaten in België. Daartoe dient de wetgeving veranderd. Dit hangt echter nauw samen met wat hiervoor gesteld werd.

Socio-culturele aspecten

De deelnemers aan de socio-culturele congresdag, hoewel niet gering in aantal, en hoezeer een rij palmen ook hun best deden de ruimte tot wat bescheidener proporties terug te brengen, zaten een tikkeltje verloren in het — té grote — auditorium van het Oostends Casino-Kursaal. Een rij kleuren-monitoren vóór in de zaal verachtvoudigden, in een steeds aan zichzelf gelijk blijvende medium-close-up, elk van de 11 elkaar opvolgende sprekers. Enige variabele was, gezien de vaste camera-positie, de hoogte in beeld van iedere spreker afhankelijk van zijn gestalte. Wat de functie van dit gesloten kleuren-T.V.-circuit was, bleef erg onduidelijk: in het auditorium had je van de sprekers rechtstreeks een beter beeld dan op de beeldschermen; voor dit beeld van de sprekers op de monitoren elders in het Kursaal had, gezien de overvloed aan plaats in de eigenlijke congreszaal, niemand enige belangstelling; de spots die de camera aan het nodige licht moesten helpen, hinderden in grote mate het contact tussen podium en zaal; de vermenigvuldiging van het beeld van iedere spreker kon de eenvormigheid en monotonie van de naar voor gebrachte opvattingen en standpunten alleen maar extra dik in de verf zetten; hoewel de organisatoren bij de keuze van de sprekers en de door hen vertegenwoordigde instanties (vormingswerk, de 3 Fondsen, de 3 Vakbonden, de dagbladpers, de omroep) duidelijk op pluriformiteit en confrontatie gespeculeerd hadden, bleken de opeenvolgende interventies op essentiële punten onderling zo weinig te verschillen dat na afloop niets dan een totaalindruk van kleurloze eensgezindheid bleef hangen. De-

ze vaststelling maakt het de verslaggever wel erg gemakkelijk: hij ontslaat zichzelf van de verplichting iedere spreker afzonderlijk in de specificiteit van zijn opvattingen te vatten, beschouwt de verschillen tussen de sprekers als bijkomstig, ziet uitzonderingen op de regel over het hoofd en doet alsof slechts één mond gesproken heeft. En moet hij dan tot zijn spijt vaststellen dat wat die ene fictieve spreker op een congres over lokale televisie, georganiseerd door een vereniging voor lokale televisie-omroep, over lokale televisie te vertellen heeft, weinig of niets met lokale televisie te maken heeft.

Niet dat het zo gemakkelijk zou zijn op een internationaal congres over lokale televisie te spreken: lokale televisie bestaat immers niet. Nog niet. Niet in ons land. Als er al waardevolle voorbeelden van lokale televisie elders te vinden zijn, dan zijn die zo «lokaal» dat zij niet tot een algemeen geldende, universeel aanvaardbare definitie extrapoleerbaar zijn. Lokale televisie moet, wil zij de moeite waard zijn, op ieder moment en op iedere plaats zichzelf uitvinden en kan zich dus niet plooiën naar eens en voorgoed vastgelegde criteria en definitieve kenmerken. Maar te Oostende ontbrak iedere poging om een beeld te schetsen van wat lokale televisie hier en nu zou kunnen zijn. Werd het jontbreken van een definitie voor lokale televisie als alibi gebruikt om niet over lokale televisie te moeten spreken.

Wat eenieder wel kent en waar men dus wel over spreekt, is nationale omroep televisie. Vermits het in beide gevallen om één en hetzelfde medium gaat, «televisie», volstaat het de eigenschappen van omroep televisie zon-

der meer aan lokale televisie toe te schrijven of, in het beste geval, deze eigenschappen tot een wat kleinere schaal te reduceren. Net alsof het onderscheid kwantitatief zou zijn, de overgang van groot- naar kleinschaligheid geen enkele fundamentele invloed zou hebben op de karakteristieken van het medium zoals die zich manifesteren in zijn beheersvormen, produktietechnieken, programmages, relatie met programmamakers en publiek, socio-culturele functies en noem maar op. Dit ontkennen van iedere specificiteit aan «lokale televisie» laat zich het duidelijkst illustreren aan de hand van het steeds terugkerend pleidooi voor min of meer sterk gedecentraliseerde omroep televisie als surrogaat voor lokale televisie of de noodzaak aan professionele begeleiding vanwege ervaren omroepmedewerkers die behoorlijke kwaliteit en niveau — wat hiermee verder ook moge bedoeld worden — van de lokale programma's moet waarborgen.

Natuurlijk mag de nationale omroep regionaliseren en moet hij daarbij, waarschijnlijk op basis van empirisch te verifiëren criteria, uitmaken welke de kleinste geografische omschrijving is die over een autonome produktie-unit moet beschikken of als een afzonderlijke publieks-doelgroep kan fungeren. Evengoed moet de lokale omroep, vertrekkend vanuit de kleinst mogelijke entiteit, b.v. de buurt, wijk of kleine gemeente, eventueel eerst via video en pas later over de kabel, aftasten welke zijn optimale ruimtelijke omvang is. Het is niet uitgesloten dat geregionaliseerde omroep televisie en grote lokale televisie-omschrijvingen elkaar aan de limiet ontmoeten en op die manier aan een

Johan van heddegem

breed spectrum van reeds bestaande of nog te ontdekken socio-culturele behoeftes beantwoorden. Dit mag echter geen argument zijn om van meet af aan het samenvallen of samenwerken van beide, in potentie eigen-aardige soorten televisie te bepleiten, wat alleen tot voorgdijschap van de geïnstitutionaliseerde, oudere, grotere, sterkere omroep over het pas- of nog niet geboren jongere, zwakkere, kleinere broertje kan leiden.

Experimenten die zouden kunnen leiden tot proefondervindelijke antwoorden op sommige van de hier geschetste en andere problemen, werden te Oostende om uiteenlopende redenen (voorlopig) van de hand gewezen: sommigen achten experimenten overbodig omdat de buitenlandse ervaringen ten overvloede zouden bezeugen hebben dat lokale televisie een oninteressante zaak is en dat geldverslindende pogingen om een doodgeboren kind tot leven te wekken in deze tijden van schaarste best achterwege kunnen blijven; anderen ligt lokale televisie zo nauw aan het hart dat zij niet bereid zijn het risico te lopen via waarschijnlijk op voorhand tot mislukken gedoemde experimenten de toekomst van lokale televisie voor geruime tijd te compromitteren. Terecht werd door een paar van de sprekers verwezen naar video als een middel om zonder grote kosten of risico's toch een aantal dingen uit te proberen.

Het voorstel van Peter Hofstede, vorig jaar op het kabeltelevisie-congres te Hasselt gelanceerd, al dan niet serieus bedoeld maar in ieder geval in vele oren naklinkend, om tot permanente uitwisseling van programma's tussen één of meer Nederlandse en Belgische experimentele lokale televisiestations te komen, moet in deze context wel met de nodige omzichtigheid gehanteerd worden: de lokale televisiemaker zal het al lastig genoeg hebben om voor de eigen gemeenschap bruikbare programma's te maken zonder de bijkomende complicatie die de wetenschap dat zijn produkt straks als vlag in een internationaal cultureel uitwisselingsaccord meegedragen wordt voor hem toch moet betekenen. Ook hier steekt de spanning tussen klein- en grootschaligheid, waar deze bijdrage al mee begon, weer dreigend de kop op.

AMPEX S.A.

MAGNETIC MEMORIES

COMPUTER - INSTRUMENTATION

AUDIO - VIDEO - TAPE

RUE DE L'INDUSTRIE

1400 NIVELLES

TEL. 067/22.49.21